

על שיר של רועי חסן

אני מת על רועי חסן
אשר מפרסם שירי שטנה כנגד אשכנזים
בעיתון שרועי חסן היה מכנה
"עיתון של אשכנזים".

אבל האם זה לעניין להיגרר לפרובוקציה השירית של רועי חסן ("כל הערסים יבואו", תרבות וספרות, הארץ, 3.7.15 (רצ"ב))? כנראה שלא. האם זה נכון להתייחס לשיר כאילו היה מסה קצרה? כנראה שגם לא. אבל בכל זאת, אני רוצה להתייחס לכמה אמירות שאני קורא בשיר הנ"ל, תוך יחוס האמירות למשורר דמיוני למרות שיתכן שזאת לא כוונת המשורר הממשי רועי חסן.

בבית הראשון המשורר לועג לעשירים אשר מבקרים את תרבות השפע ומפגינים את הסתייגותם מטקסיה. הביקורת וההסתייגות הזאת נראית לו צבועה, אבל מדוע? הוא רומז שלו הייתה בטנם מקרקרת מרעב, הוא היה מוכן לקבל את תוכחתם. אבל, האם ראיית אי הצדק כעניין פרטי של הקורבן היא עמדה פוליטית סוציאליסטית (או שהיא דווקא קבלה מלאה של האידאולוגיה הקפיטליסטית)? ואולי התנאי הוא אחר, ישועי ו/או נזירי: השלת כל הקניין הפרטי (למשל, ע"י תרומת כולו למטרות ראויות)? ועד אז, האם הם מצווים להפגין את עושרם ברבים ולתמוך בתנועות פוליטיות אשר פועלות על מנת להגדילו?

בבתים השני והשלישי המשורר מנגיד את הסובלנות (אשר מוגחכת כהתענגות) של חילוניים כלפי דת של לאום אחר עם המאבק שלהם בניסיונות כפיה דתית המכוונים כלפיהם, תוך התעלמות מן השוני ביחסי הכוחות בדוגמאות שהוא מביא. מעבר להבדל בין כפיה להסכמה, עניין פעוט של כיבוד רצונו של אדם, היחס הרגשי והאינטלקטואלי לאידאולוגיה שאדם מסתייג ממנה משתנה בהתאם לשאלה האם הוא מרגיש מופצץ על ידי מסריה או שהמסרים הללו בכלל לא מכוונים ו/או מגיעים אליו.

בשני הבתים הבאים הניגוד הוא בין היחס לעוולות 1948/9 לבין היחס לעוולות 1967, ואני מתעלם כאן מהקביעה השקרית שהכאב הפלסטיני נובע מהפרה של הבטחה אלוהית (ולא זכור לי שום פלסטיני שהשמיע אי פעם טענה כזאת). כפי שכבר הסבירו רבים וטובים, לעוולות 1948/9 עומדת "הגנת הכורח" (ראו למשל את ספריו האחרונים של חיים גנז), שאפילו אם שוללים אותה הרי שקשה לטעון שהיא מצוצה מן האצבע, ואילו לעוולות 1967 אין שום הצדקה סבירה.

על הפנטזיה להחרים מופעי תרבות בקיבוצים אין מה לומר: כל אדם זכאי לפנטזיות שלו. אישית אני הייתי מפנטז על הרבה דברים יותר חשובים ודחופים כגון סיום הכיבוש, צדק ושוויון חברתי, וגם על תרבות פורחת והשכלה איכותית הנגישות לכל.

בבית הלפני-אחרון שוב לעג שלא במקום כנגד קריאה לצדק של בעלי פריווילגיות. ושוב, האם מוטב שבעלי פריווילגיות יתמכו באי-צדק? או, ששוב, התנאי לכיבוד של תמיכה בצדק הוא ויתור אישי על פריווילגיות?

ובבית האחרון יש אגדה אורבנית על חבר ערבי שאמר "אלה בחיים לא יעשו שלום, כי [...] כל הערסים יבואו", וזה מזכיר לי ילד שאמר "מישהו בחוץ אמר שאתה בן זונה (מישהו אמר, לא אני)".

אבל יתכן שאין לפרש את שירו של רועי חסן באופן מילולי. יתכן שכוונת המשורר רועי חסן היא לבקר בעלי פריווילגיות אשר מעמידים פנים כתומכים בשחרור ושוויון אך למעשה לא יהיו מוכנים לוותר על משטר הפריווילגיות אשר משרת אותם. זאת אומרת, העניין הוא לא מצבם הטוב בהווה ואי ויתור על פריווילגיות ברמה האישית, אלא תמיכה במשטר הפריווילגיות ברמה המערכתית. (גם אז, ראוי לשאול מדוע האם מעמידים פנים כתומכים בשחרור ושוויון, והאם מוטב כך או מוטב היה שיכריזו ויתמכו בגלוי במשטר הפריווילגיות?) ואולי כוונת המשורר רועי חסן היא לבקר אנשים אשר תומכים בשחרור ושוויון של ציבור אחד, אך לא בשחרור ושוויון של ציבור אחר. (וגם כאן, ראוי לשאול האם מוטב שיתמכו בשעבוד של שני הציבורים?)

שיר || אם יהיה שלום כל הערסים יבואו

רועי חסן

הארץ, 30.06.2015

אני מת על אלה
סוציאליסטים ששונאים קפיטליזם
בצורה מחצנת, נועלים סנדלי שרש
ולובשים חלצה קרועה, עוטים על עצמם
מראה של הומלסים, בלי לספר לאף אחד
על הירשה של הסבתא והנכסים של האבא
(שגם נראים כמו הומלסים)
ומבקרים בבוטות את תרבות השפע
כאלו היו נביאי תוכחה עם בטן מקרקרת.

אני מת על אלה
המאחלים לאחיהם הערבים
רמדאן כרים
וחותמים על עצומה למכירת חמץ
בפסח.

אני מת על אלה
שמתענגים על קריאת המואזין
ורואים את הטרנזיט של הברסלבים
או החבדניקים בשכונות
כמו שליחי השטן על גלגלים.

אני מת על אלה
שקוראים למתנחלים משיחיים
הזויים על שהם מאמינים בארץ הזאת
מתקף צו אלהי
וזועקים את הכאב הפלסטיני
על שנשלו מהארץ הזאת
שהם מאמינים שהיא שלהם
מתקף צו אלהי
(אגב, בדיזק אותו צו של אותו אלהים).

אני מת על אלה
דור שלישי לשודדי האדמות בקבוצים
שמחרימים את ההתנחלויות
כי שד אדמות וכבוש

(אני חולם יום אחד
שתהיה לי הפריבילגיה
להחרים ארועי תרבות בקבוצים
כאקט פוליטי, בינתיים
מסתפק בלגבות מהם תעריף
שבת פלוס חג בימי חל)

אני מת על אלה
יהודים רגישים שמפגינים נגד הכבוש
וחוזרים לבית

הערבי שלהם ביפו
שהם קוראים לה יאפא
בעינים נוגות של שתפות
גורל, על צלחת חומום
אצל אבו משהו

מלקקים שפתים עם כל נגוב
ממלמלים די לכבוש וחולמים
שתי מדינות לשני עמים
כי ואללה

(הם מלהטטים בערבית)
כבוש כבוש

(או נכבה נכבה)
לצדם אבל לא אתם,
בכל זאת, ערבים.

חבר ערבי אמר לי עליהם פעם — אלה בחיים
לא יעשו שלום,
כי אם יהיה שלום
כל הערסים יבואו.